

Gustaf V räddar barn från koncentrationsläger

Gustaf V och kabinettskammarherre James Keiller framför Gövik, Särö.

När tre syskonbarn till Adolf Bindefeld var på väg att skickas till koncentrationsläger 1942 tog han på Särö kontakt med Gustaf V och lyckades med James Keillers assistans engagera kungen i en framgångsrik räddningsaktion.

Kristallnatten den 9–10 november 1938 genomförde den tyska naziregimen omfattande våldsaktioner mot judar i Tyskland. På eftermiddagen den 9 november lämnade en judisk familj, nära släkt med Adolf Bindefeld i Göteborg, sitt hem i Duisburg, Tyskland och flyttade tillfälligt hem till goda vänner. Föräldrarna åkte först, de tre barnen hämtades senare på kvällen. Efter fem dagar återvände familjen och fann sitt hem fullständigt sönderslaget och vandaliserat.

Kindertransport - en livlina för judiska familjer efter kristallnatten

Kindertransport var en räddningsaktion för judiska barn i Tyskland som pågick från december 1938 till maj 1940. Barnen samlades upp och delades in i grupper som slussades ut till speciella barnhem i länder som inte kontrollerades av tyskarna.

Adolf Binfeld (1893-1968),
köpman i Göteborg.

Adolf Binfelds syskonbarn, två systrar och en yngre bror, skickades i väg med tåg till olika platser i Holland i början av 1939. Systrarna återförenades på samma barnhem under våren, medan brodern fick fortsätta på egen hand och placerades efter en tid på ett arbetsläger.

Föräldrarna räddades till Sverige innan krigsutbrottet

Efter sommaren fick systrarna besked att föräldrarna lyckats ta sig till Sverige, bara två veckor innan kriget med Polen bröt ut den 1 september 1939 och satte stopp för emigration. Den 10 maj 1940 gick Hitler in i Holland och Belgien och tyskarna gav order om att alla utlänningar skulle lämna de strategiskt viktiga kustområdena och att alla flyktingbarn skulle förflyttas till hem längre in i landet. Systrarna flyttades från sitt barnhem nära Haag till Arnhem.

Adolf Binfeld tog kontakt med Gustaf V

Adolf Binfeld hyrde sommarbostad i Budskär och spelade tennis på Särö där han blev bekant med Gustaf V och James Keiller. I ett samtal med Gustaf V berättade Binfeld om syskonbarnens utsatta situation och bad kungen om hjälp. Gustaf V åtog sig att försöka hjälpa barnen och kabinettskammarherre James Keiller utsågs att föra ärendet vidare. I ett brev den 21 juli 1942 skrev James Keiller till utrikesrådet Staffan Söderblom på UD och informerade honom om Adolf Binfeld, hans syskonbarn och deras utsatta situation:

”De hava nu genom förmedling av generalkonsul Hüttner i Göteborg erhållit Socialstyrelsens tillstånd att komma in i Sverige. Nu fordras det emellertid också tillstånd att kunna lämna Holland och Herr Bindefeld har bönfallit H.M. Konungen att få hjälp härtill då föräldrarna äro dödsförskräckta för barnens öde i Polen. H.M. Konungen har givit mig i uppdrag att säga att Hans Majestät gärna skulle se om det kunde lyckas att återföra barnen till sina föräldrar.”

På väg till koncentrationsläger

Den 8 december 1942 fick systerarna ett telegram från föräldrarna: ”All arranged for your Swedish citizenship. Mutti.” Två dagar senare kom SS och hämtade dem i Arnheim, inalles 57 personer, och förde alla till Westerbork, ett transitläger i norra Holland som tyskarna tagit över för att samla upp alla judar i Holland och skicka dem vidare österut, dvs. till koncentrationsläger i Polen. Med all sannolikhet skickades brodern också till Westerbork och kunde där återförenas med sina systrar.

Westerbork, med dess tysktalande befolkning var ett idealiskt ställe när de tyska myndigheterna sökte en uppsamlingsplats, *Sammellager*, ett läger bortom civilisationen där man kunde samla in alla judarna och skicka dem vidare utan större uppmärksamhet. Lägret inhägnades med taggtråd och bevakades av vakter i vaktorn, styrt och organiserat av SS, medan den dagliga driften sköttes av en judisk ledningsgrupp.

Konseljen 8 januari 1943: Beslut om svenskt medborgarskap

Systerarna mottog direkt från lägrets postkontor ett tjockt, vitt kuvert med mängder av frimärken och tre gyllene kronor ovanför avsändarens namn och adress: ”*Kungliga Svenska Beskickningen*”. De öppnade brevet och kunde läsa:

” *The Swedish Legation in Berlin has the pleasure to inform them that the Swedish Parliament, at the recommendation of His Majesty King Gustaf V of Sweden, on January 8, 1943 has voted to confer Swedish citizenship on the children xxx*” ...och på begäran av Adolf Bindefeld i Göteborg, kommer de förenas med sina föräldrar i Sverige så snart detta kan arrangeras.

Beslutet om att tilldela barnen svenskt medborgarskap fattades i konselj den 8 januari 1943 och meddelades omgående till svenska beskickningen i Berlin som gick vidare med ärendet till de tyska myndigheterna med begäran om att ge de tre barnen tillstånd att lämna Tyskland. För att skynda på processen skickade Sveriges attaché Sven Lind över svenska pass med foton på barnen. Samtidigt begärde han att barnen snarast skulle frigges från Westerbork och gav anvisningar

om hur Gestapo i Amsterdam skulle förse barnen med visum och tågbiljetter till Berlin där svenska beskickningen skulle ordna för fortsatta resan till Göteborg.

Gestapos högkvarter i Amsterdam

Barnen kallades den 4 maj 1943 till lägreets huvudkontor där de informerades om att Gestapo i Amsterdam fattat beslut att frige dem och låta dem hämta sina visum i Amsterdam. Nästa morgon lämnade de Westerbork och tog in på Abrams pensionat i Amsterdam i väntan på en kallelse. Den 14 juni 1943 kom ett förseglat brev från Gestapos högkvarter i Amsterdam som innehöll en kallelse till att hämta ut de svenska passen med visum nästa morgon kl. 10:00.

På Gestapos högkvarter togs barnen emot av *obersturmführer* Pieffke. Framför honom låg barnens svarta pass med tre gyllene kronor på omslaget. Han sade:

”Vi har gett er visum som låter er lämna tyskt territorium. Om ni nu signerar era pass, skall jag stämpla in det. Sedan står det er fritt att lämna oss. Den svenska beskickningen har skickat oss dessa biljetter till er resa från Amsterdam till Berlin den 16 juni. De har reserverat rum på Hotel Nordland och har biljetter för resan till Köpenhamn och färjan till Sverige.”

Resan till Sverige

När barnen kom till Berlin möttes de av en man från svenska beskickningen, Engström, som följde dem till hotellet där de också fick träffa den svenska attachén Sven Lind. Han överlämnade biljetterna för tåget till Köpenhamn och för färjan till Helsingborg samma kväll där deras familj skulle möta dem. Vilhelm Ekman, lärare på Samskolan i Göteborg, som var på väg hem från svenska institutet i Rom skulle ledsaga dem.

Resan hem med Vilhelm Ekman som ledsagare gick som planerat och barnen anlände välbehållna till Sverige och återförenades där med sina föräldrar den 19 juni 1943. Den 22 juni 1943 skrev Adolf Bindefeld till James Keiller:

Herr Kabinettskamarherren James Keiller

Härmed har jag den stora glädjen meddela Eder att barnen xxx den 19 ds välbehållna anlönt till Sverige. Under resan ha vår representation ägnat dem en enastående omsorg. Ännu en gång ett hjärtligt tack för all värdefull hjälp!

Med utmärkt högaktning,

Adolf Bindefeld